

XORIJ MAMLAKATLARIDA IJTIMOY PEDAGOGIKANING RIVOJLANISH TARIXI.**Nortojoyeva Zulayho Farrux qizi***Pedagogika va psixologiya yo'nalishi 2-kurs talabasi***Toshov Muhiddin***Ilmiy rahbar Toshkent "Oriental Universiteti"**"Pedagogika va psixologiya" kafedrası**PhD o'qituvchi*

Annotatsiya. Mazkur maqola, ijtimoiy pedagogika tarbiyasining ijtimoiy tomoni bilan bir umumiylikga ega. Ijtimoiy pedagogika ma'lum ijtimoiy sharoit, vaziyatlarda pedagogik yordam sifatida ishtirok etadi. Birinchi yo'nalish vakillari: **K.Mager, P.Natorn, E.Borneshann, F.Shliper, D. Legeler va boshqalar bo'lgan.** Pedagogik sotsiologiya fanining ilk kurtaklari Yevropa va Osiyoda yozilgan. Bu fan asosan 820-829 yillardan boshlab rivojlangan, albatta fan bo'lib emas. Hozirda pedagogika sotsiologiya fan sifatida kiritilgan. Pedagogik sotsiologiya, sotsiologiya fanining tarmog'i sifatida har bir fan aniq bir haqiqatdan "o'sib chiqadi", uning aksini ifodalaydi. Ilmiy bilimlar amaliy faoliyatidan uzilgan holda rivojlana olmaydi. Aynan amaliyot istalgan fanning manbai hisoblanadi. Boshqa tomondan, barcha amaliy faoliyat ham agar ilm fan yutuqlariga asoslangan bo'lsa, yanada samarali bo'ladi. Sharqda ijtimoiy pedagogik g'oyalar odatda muqaddas kitoblar shaklida butun xalq mulkiga aylangan (Xitoyda-Shukit, Hindistonda-Vedalar, Misrda-Tot xudosi kitoblari, O'rta Osiyoda Avesto va boshqalar). Faqatgina miloddan avvalgi birinchi ming yillikning o'rtalari va ikkinchi yarmida ijtimoiy pedagogik g'oyalarni yaratuvchilarining nomlari ma'lum bo'la boshlaydi. Shubhasiz, ijtimoiy pedagogik tafakkurning rivojlanishiga antik davr (yunon va rim) faylasuflari katta hissa qo'shishgan.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy pedagogika, xorijda pedagogika faoliyati, K.Mager tarbiya prinsipi, aqliy tafakkur, XVII-XIX asrlarda ijtimoiy pedagogika, "ta'lim falsafasi", "ortopedagogika", mashhur pedagoglarning asarlari.

Abstract. This article has something in common with the social side of social pedagogy education. Social pedagogy participates as pedagogic support in certain social conditions and situations. Representatives of the first direction:

K. Mager, P. Nathorn, E. Borneshann, F. Shliper, D. Legeler and others. The first buds of pedagogical sociology were written in Europe and Asia. This science developed mainly from the years 820-829, but it is not a science. Currently, pedagogy is included as a sociology discipline. Pedagogical sociology as a branch of sociological science, each science "grows" from a specific reality, represents its reflection. Scientific knowledge cannot develop without practical activity. Practice is the source of any science. On the other hand, all practical activities will be more effective if they are based on scientific achievements. In the East, social pedagogic ideas usually became the property of the

whole people in the form of holy books (in China - Shukit, in India - Vedas, in Egypt - books of the god Thoth, in Central Asia - Avesta, etc.). Only in the middle and second half of the first millennium BC, the names of the creators of social pedagogic ideas begin to be known. Undoubtedly, ancient (Greek and Roman) philosophers made a great contribution to the development of socio-pedagogical thinking.

Key words: Social pedagogy, pedagogical activities abroad, K. Mager, the principle of education in social pedagogy, mental thinking, social pedagogy in the 17th-19th centuries, "philosophy of education", "ortho-pedagogy", works of famous pedagogues.

Абстрактный. Эта статья перекликается с социальной стороной социально-педагогического образования. Социальная педагогика выступает в качестве педагогической поддержки в определенных социальных условиях и ситуациях. Представители первого направления:

К. Магер, П. Наторн, Э. Борнешанн, Ф. Шлипер, Д. Легелер и другие. Первые ростки педагогической социологии зародились в Европе и Азии. Эта наука развивалась в основном с 820-829 годов, но это не наука. В настоящее время педагогика включена в социологическую дисциплину. Педагогическая социология как отрасль социологической науки, каждая наука «вырастает» из конкретной действительности, представляет собой ее отражение. Научное знание не может развиваться без практической деятельности. Практика – источник любой науки. С другой стороны, вся практическая деятельность будет более эффективной, если она будет основываться на научных достижениях. На Востоке общественно-педагогические идеи обычно становились достоянием всего народа в виде священных книг (в Китае - Шукит, в Индии - Веды, в Египте - книги бога Тота, в Средней Азии - Авеста и др.) . Лишь в середине и второй половине первого тысячелетия до нашей эры начинают известны имена творцов социально-педагогических идей. Несомненно, большой вклад в развитие социально-педагогического мышления внесли античные (греческие и римские) философы.

Ключевые слова: Социальная педагогика, педагогическая деятельность за рубежом, К. Магер, принцип воспитания в социальной педагогике, психическое мышление, социальная педагогика XVII-XIX вв., «философия образования», «ортопедагогика», труды известных педагогов.

XIV-XVI asrlar aksariyati yoki o'zlari pedagog bo'lishgan yoki pedagogik nazariyaga murojaat qilishgan. Gumanizm g'oyasi pedagogikada xuddi ana shu davrlardan boshlab o'rnasha boshlagan. Asl tarbiya o'z mohiyatiga ko'ra doim go'zallik haqida, uning kelajagi haqidagi g'amxo'rlik bildirgan. Uyg'onish davrida ijtimoiy gumanizm g'oyalarini amalga oshirila boshlanishi mashhur italiyalik pedagog gumanist Viktorino Genotre (1378-1446) tomonidan ilk marta "Quvonch uyi" nomli internet maktabning yaratilishi bilan bog'liq. Shuni ta'kidlash joizki,

ta'riflanayotgan davrda din, pedagogika va ijtimoiy pedagogika bir-biriga uzviy ravishda rivojlangan. Diniy qarashlarda asosiy e'tibor umuminsoniy qadriyatlarga qaratilgan. Diniy rivoyatlarda, muqaddas kitoblarda oyatlarda axloqiy o'g'itlar, insonlarni munosabatlar, qavm qarindoshlarga bolalarga g'amxo'rlik haqida ko'p gapirilgan. Bu asosda ko'pgina avlodlar tarbiya topishgan va bu borada yevropada cherkov uzoq vaqt mobaynida "nogiron bolalar" rahnamosi bo'lgan. Unga nafaqat ruhiy yordam so'rab, balki tibbiy moddiy ham yordam so'rab adolatsizlikdan himoya so'rab murojat qilishgan. Butun dunyoda diniy tashkilotlarning boy ana'nalari mavjud. Masalan yevropada antik davrlardan buyon ota-onasiz bolalarni ibodatxonalar eshigi oldiga qo'yib ketishgan. Manbalarga ko'ra ota-onasiz qolgan bolalar uchun ilk tarbiya uylari IV asrda Kesariy (Kichik Osiyo) shahrida yepiskop

Vasiliy Kesariyning tashabbusi bilan paydo bo'lgan. 787 yilda bunday muassasa Milandagi soborda ham paydo bo'lgan. Uzoq vaqt u yevropada yagona tashkilot bo'lib qolaverdi. XIV asrga kelib tarbiya uylari soni 30 taga yetadi. Qizig'i, endi unda faqat tarbiya bilan shug'ullanishda chegaralanmasdan, ularda amaliy ishlar ham olib borilgan: onalarga yordam berilgan, bolalarni oilalarga berishgan, ularning tarbiyasini nazorat qilishgan. Keyinchalik ham bolalar uylari ruhoniylar tomonidan boshqarilgan.

Parijda 1640 yil ruhoniylar Vinsentom Depolen tomonidan asos solingan tarbiya uyi juda mashhur bo'lgan. U uyni qirol Lyudovik XIV tomonidan moliyalashtirishga erishgan. Mehribonlik uyi bilan shug'ullanuvchi organlar yirik cherkov tashkilotlari ham tuzila boshlagan. Ijtimoiy pedagogika rivojining ikkinchi davri XIX asrda ijtimoiy pedagogika, eng ilg'or g'oyalari va ilmiy konseplar bilan boyitilgan davr bo'ldi desak, xato bo'lmaydi. Ijtimoiy pedagogika fani bundan 200 ming yil oldin ham mavjud bo'lgan. Faqat unda bu fan pedagogikaning tarkibida bo'lgan. Pedagogik sotsiologiya fanining ilk kurtaklari Yevropa va Osiyoda yozilgan. Bu fan asosan 820-829 yillardan boshlab rivojlangan, albatta fan bo'lib emas. Hozirda pedagogika sotsiologiya fan sifatida kiritilgan.

Eramizdan avvalgi VII-VI asrlar Markaziy Osiyo xududida jahon dinlari orasida eng qadimgi din zardushtiylik dini xukumronlik qildi. Bu din insoniyatga katta ta'sir qildi, ya'ni insonni birinchi o'ringa olib chiqdi. Zardushtiylik muqaddas kitobi "Avesto" (olovga sig'inish) o'z erasining o'ziga xos qomusiy asari deb hisoblash mumkin. Zardushtiylik dinida axloqiy me'yorlar asosi (axloqiy mezonlar) uchlikka tayangan edi. "Avesto"da inson yaxshi fikrlarga ega bo'lishi, faqat yaxshi so'zlar va savob ishlar qilishi lozim deb yozilgan (xulq atvor) "Avesto"ning katta qismi bo'lgan "Yasna"larda inson kamolini ko'rsatuvchi axloq-odob mezoni ana shu uchlikda xumata (gumata)-yaxshi fikr, xukta (gukta) -yaxshi so'z va xvarsha (gvarshata)-yaxshi ishlarda ifodalanadi. "Men yaxshi fikr, yaxshi so'z, yaxshi ishga shon-shavqat baxsh etaman. Men yaxshilikdan iborat qonunga shon-shavqat baxsh etaman" ("yasna", 14), deyiladi.

“Avesto” tadqiqotchisi A.O.Makovelskiy inson fikri, soʻzlari va ishlariga ikki qarama-qarshi kuch: Voxu Mana (“Yezgu fikr”) va Apo Mana (“Yovuz fikr”) taʼsir koʻrsatadi deydi. Barcha fikrlar, soʻzlar va ishlar ichida aslida ezgulik va yovuzlik yotadi. “Yaxshi fikr” deganda iloxiy-qonun ruxidagi kishisiga mexribon boʻlish, maqsadlarga koʻmaklashishga, yovuzlikka qarshi kurashishga tayyor turish, kishilarni baxt-saodati uchun harakat qilish, ahillik va doʻstlik, totuvlikda yashashga intilish ruxidagi niyatlar va fikrlar musaffoligi tushunilgan. Inson oʻz fikri xayolida boshqalarga hasad qilmasligi lozim.

Yaxshi niyatli kishi dargʻazab boʻlmaydi va boshqa jixatlarga berilmaydi. Chunki bunday xolatda inson yaxshi niyatni yoʻqotadi, burch va adolat haqida unutadi va nojuya harakatlar qiladi. Pedagogika fani tarixi qadimgi davrlariga borib taqaladi. Koʻp ming asrlar mobaynida pedagogika falsafaning ichida rivojlandi, qadimgi zamonlardan buyon olamda insonning oʻrni va roli, shaxsning axloqiy shakllanishida madaniyat va dinning ahamiyati barkamol shaxs rivojlanishi masalalari va shu kabilar muhim oʻringa ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 2023-yil 1 may
2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 2 fevraldagi “Xotin-qizlarni qoʻllab-quvvatlash va oila institutini mustahkamlash sohasidagi faoliyatni tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi PF-5325-son Farmoni.
3. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 1 martdagi “Oila va xotin-qizlar bilan ishlash, mahalla va nuroniylarni qoʻllab-quvvatlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi PF-81-son Farmoni.
4. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 7 martdagi “Oila va xotin-qizlarni tizimli qoʻllab-quvvatlashga doir ishlarni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi PF-87-son Farmoni.
5. Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 6 iyuldagi "Umumiy oʻrta taʼlim muassasalarida "Tarbiya" fanini bosqichma - bosqich amalga joriy etish chora-tadbirlari toʻgʻrisida" 422-sonli Qarori.
6. Oʻzbekiston Respublikasining 29 yilligi bayramida Prezident Shavkat Mirziyoevning soʻzlagan nutqi. Xalq soʻzi 2020 yil 1 sentyabr.
7. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2020 yil 30 sentyabrda "Oʻqituvchi va murabbiylar kuni" tantanali marosimdagi nutq
8. Ijtimoiy pedagogika Oʻquv qoʻllanma; F.Egamberdiyeva , M.Toshov, U.Mamanazarov 2023 "EFFECT-D" nashriyoti,2023
9. M.Toshov.- T.: "EFFECT-D". 2022.-216b /"Professional taʼlim muassasalarida maʼnaviy- maʼrifiy, tarbiyaviy ishlarni tashkil etish " Oʻquv qoʻllanma